ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีนของเกษตรกรในจังหวัดปราจีนบุรี

Factors Affecting Farmers' Knowledge of 'Prachin' Durian Production in Prachin Buri Province

ศัตรา เอกมธุรพจน์ สายสกุล ฟองมูล กังสดาล กนกหงษ์ และพหล ศักดิ์คะทัศน์*

Satra Ekmathuraphot Saisakul Fongmul Kansadan Kanokhong and Phahol Sakkatat*

สาขาส่งเสริมการเกษตรและการพัฒนาชนบท คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290

Agricultural Extension and Rural Development, Faculty of Agricultural Production, Maejo University, San Sai, Chiang Mai 50290

* Corresponding author: phahol@mju.ac.th

(Received: 20 January 2025; Revised: 27 May 2025; Accepted: 5 June 2025)

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) Personal of, economics of, social factors of, and attitudes of farmers producing 'Prachin' durian; 2) knowledge of durian production in Prachin Buri among farmers; 3) factors related to the knowledge of durian production of farmers; 4) Study the problems and obstacles faced by farmers producing durian in Prachin Buri. The population used in the research consists of durian farmers in Prachin Buri province who have registered as durians with the Prachin Buri Provincial Agricultural Extension Office across 5 districts, totaling 1,092 registered farmers in 2023. The sample size was 293 individuals, with data collected using questionnaires and analyzed using descriptive statistics and path analysis. Most durian farmers in Prachin Buri are male, 41 years old on average, have a high school education and 13.66 years of experience. They cultivate an average of 5.64 rai and have a yield of 1,223.43 kg/rai at 215.77 baht/kg, which is equivalent to an annual income of 1,406,856.35 baht. Most (94.6%) have received training and are members of an organization (94.9%). Farmers showed a positive attitude towards durian Prachin production (mean: 4.41) and had moderate knowledge about 'Prachin' durian production. The key factors influencing knowledge at 0.01 level of significance include: attitude, education, training, yield per rai, access to information and membership in an organization. In terms of challenges in durian cultivation, the main issues were environmental conditions and water resources. Due to ongoing global climate change, environmental instability and water scarcity have negatively impacted durian cultivation, and most farmers lack the ability to effectively plan or adapt to these conditions.

Keywords: Farmer's knowledge, 'Prachin' durian, farmers producing durian

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และทัศนคติของเกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีนของเกษตรกร 2) ความรู้การผลิตทุเรียนปราจีนของเกษตรกร 3) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความรู้การผลิตทุเรียนปราจีนของเกษตรกร 4) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนปราจีนในจังหวัดปราจีนบุรี ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนปราจีนกับสำนักงานเกษตรจังหวัดปราจีนบุรี 5 อำเภอ จำนวน 1,092 ราย ที่ขึ้นทะเบียนใน ปี 2023 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 293 ราย ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างเกษตรกรแต่ละตำบลโดยการสุ่มแบบง่าย แบบเป็นสัดส่วนของประชากร เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติพรรณนาและการวิเคราะห์เส้นทาง

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 41 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า มีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนปราจีน เฉลี่ย 13.66 ปี มีพื้นที่ปลูกเฉลี่ย 5.64 ไร่ ให้ผลผลิตเฉลี่ย 1,223.43 กิโลกรัม/ไร่ ราคาขายเฉลี่ย 215.77 บาท/กิโลกรัม สร้างรายได้เฉลี่ย 1,406,856.35 บาท/ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการฝึกอบรม (ร้อยละ 94.6) และเป็นสมาชิกองค์กร (ร้อยละ 94.9) ด้านทัศนคติ เกษตรกรมีทัศนคติโดยรวมในระดับดี (ค่าเฉลี่ย 4.41) โดยเห็นว่าการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะช่วยสร้างการรับรู้ และการปลูกทุเรียนสร้างความมั่นคงทางรายได้ ส่วนด้านความรู้ในการผลิต เกษตรกรมีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง มีปัจจัยที่มีผลต่อความรู้การผลิตทุเรียนปราจีนของเกษตรกรในจังหวัดปราจีนบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.01 มีอิทธิพลทางตรง ได้แก่ ทัศนคติของเกษตรกรที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนปราจีน ระดับการศึกษา การเข้ารับการฝึกอบรม ผลผลิตทุเรียนปราจีนต่อไร่ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การเป็นสมาชิกองค์กร มีอิทธิพลทางอ้อม ได้แก่ ทัศนคติของเกษตรกรที่มีผลต่อการผลิตทุ เรียนปราจีน ระดับการศึกษา การเข้ารับการฝึกอบรม ผลผลิตทุเรียนปราจีนต่อไร่ สำหรับปัญหาในการผลิตทุเรียน ด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของทุเรียน ด้านแหล่งชลประทาน เนื่องจากสภาวะโลกร้อนในปัจจุบันทำให้สภาพแวดล้อมและแหล่งชลประทาน มีผลกระทบต่อการผลิตทุเรียนของเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรไม่สามารถวางแผนรับมือได้

คำสำคัญ ความรู้ของเกษตรกร ทุเรียนปราจีน เกษตรกรที่ผลิตทุเรียน

คำนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกทุเรียนรายใหญ่ที่สุดของโลก โดยมีปริมาณการส่งออกทุเรียนในปี ค.ศ. 2023 สูงถึง 1,094,924.79 ตัน คิดเป็นจำนวนเงิน 164,789.49 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนแบ่งการตลาดร้อยละ 90 ของปริมาณการส่งออกทุเรียนทั่วโลก (National Agricultural Information Center, 2023) ภาคตะวันออกเป็นพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกทุเรียนมากสุดในประเทศไทยโดยมีพื้นที่เก็บเกี่ยว 338,140 ไร่ มีปริมาณผลผลิตอยู่ที่ 736,000 ตัน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 59.06 ของผลผลิตทุเรียนทั่วประเทศ มีค่าเฉลี่ยผลผลิตต่อไร่สูงที่สุดอยู่ 2.16 ตันต่อไร่ เนื่องจากสภาพอากาศที่เอื้ออำนวยในการต่อการเพาะปลูกทุเรียนเนื่องจากปริมาณน้ำฝนที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม (Office of Agricultural Economics, 2023)

จากสถานการณ์ทุเรียนปราจีน (‘Prachin’ durian) ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญา ทำให้ทุเรียนปราจีนได้รับความนิยมของผู้บริโภคมากขึ้นผลผลิตทุเรียนจะเน้นจำหน่ายภายในประเทศเป็นหลัก ซึ่งผลผลิตส่วนใหญ่จำหน่ายให้กับพ่อค้ารับซื้อในพื้นที่ร้อยละ 68 และเกษตรกรจะจำหน่ายผ่านหน้าร้าน ร้อยละ 32 (Office of Agricultural Economics Region 6, 2021) ซึ่งทุเรียนปราจีนเป็นผลไม้ที่ขึ้นชื่อและโดดเด่นของจังหวัด

ปราจีนบุรี โดยกรมทรัพย์สินทางปัญญาได้ประกาศรับขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2559 ทะเบียนเลขที่ สช 59100087 ลักษณะทางกายภาพของทุเรียนปราจีน เนื้อสีเหลือง แห้ง หนา เส้นใยน้อย หวานมัน เปลือกผลบางผิวเปลือกสีน้ำตาลถึงน้ำตาลเข้ม หนามถี่ สภาพดินเหมาะแก่การเพาะปลูก เพราะชั้นบนเป็นดินร่วนปนทรายดินชั้นล่างเป็นหินผุและศิลาแลง ทำให้การระบายน้ำสะดวก น้ำไม่ขังในเนื้อดิน การกระจายตัวของธาตุอาหารทั่วถึงลักษณะภูมิอากาศ และปริมาณน้ำฝน ประกอบกับความชื้นสัมพัทธ์เหมาะสมพอดีกันปัจจุบันทุเรียนปราจีน มีพื้นที่เพาะปลูก จำนวน 3,203 ไร่ เนื้อที่ให้ผลผลิต จำนวน 2,226 ไร่ผลผลิตรวมจำนวน 1,609 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 723 กิโลกรัม (Prachin Buri Agricultural and Cooperative Office, 2023) ซึ่งผลผลิตต่อไร่ของทุเรียนที่ปลูกในจังหวัดปราจีนบุรีมีผลผลิตต่อไร่ที่น้อยกว่าค่าเฉลี่ยของทุเรียนภาคตะวันออก ซึ่งมีผลผลิตเฉลี่ยของภาคตะวันออก 2,007 กิโลกรัมต่อไร่ (Office of Agricultural Economics Region 6, 2021) เนื่องจากเกษตรกรต้องประสบกับปัญหาการผลิตด้านต่าง ๆ เช่น สภาพดินฟ้าอากาศที่ผันแปร และปัญหาศัตรูพืชทั้งโรคและแมลงที่ระบาด ทำความเสียหายต่อทุเรียนอย่างมาก ทุเรียนมีแมลงศัตรูหลายชนิดเข้าทำลายทำความเสียหายส่งผลให้ผลผลิตลดลง คุณภาพผลผลิตต่ำ ทำให้ชาวสวนทุเรียนต้องใช้สารฆ่าแมลงเพิ่มขึ้นอย่างมาก (Department of Agriculture, 2019) อีกทั้งการจำหน่ายทุเรียนด้อยคุณภาพ โดยเฉพาะปัญหาทุเรียนอ่อน สาเหตุเกิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ เกษตรกร ผู้รับซื้อ และผู้มีอาชีพตัดทุเรียนเก็บเกี่ยวทุเรียนก่อนถึงระยะที่เหมาะสม ด้วยเหตุจูงใจทางด้านราคา ส่งผลให้เปอร์เซ็นต์น้ำหนักแห้งของเนื้อทุเรียน ไม่ถึงเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้ในมาตรฐานสินค้าเกษตร อีกทั้งปัญหาทุเรียนอ่อน สร้างความเสียหายต่อชื่อเสียงและคุณภาพของทุเรียนปราจีน (Department of Agricultural Extension, 2021)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีนของเกษตรกรในจังหวัดปราจีนบุรี เนื่องเกษตรกรในจังหวัดปราจีนบุรี มีกระบวนการผลิตทุเรียนปราจีนที่มีความประณีต ซับซ้อน และมีขั้นตอนการผลิตที่ยากกว่าผลไม้ชนิดอื่น อีกทั้งปัญหาสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการออกดอกของทุเรียน ซึ่งปัญหาผลผลิตทุเรียนปราจีนลดลงเกิดจากความรู้ตามแนวทางการจัดการสวนทุเรียนของเกษตรกรยังมีน้อย ซึ่งความรู้ในการจัดการสวนทุเรียนประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านแหล่งชลประทาน ด้านพันธุ์ที่ปลูก ด้านการดูแลรักษา ด้านการเตรียมต้นเพื่อการออกดอก ด้านการส่งเสริมการติดผล ด้านการเพิ่มปริมาณและคุณภาพผลผลิต และด้านวิทยาการการเก็บเกี่ยว ทำให้ผู้วิจัยสนใจ ศึกษาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และทัศนคติที่ส่งผลต่อการผลิตทุเรียนปราจีน ระดับความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีนของเกษตรกรในจังหวัดปราจีน และปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีนของเกษตรกรในจังหวัดปราจีน ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคการผลิตทุเรียนของเกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีนในจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อให้สามารถรู้จุดบกพร่องของเกษตรกรผู้ผลิตทุเรียน เพื่อเพิ่มผลผลิตและเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร

วิธีดำเนินการวิจัย

ครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2024 - สิงหาคม ค.ศ. 2024 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนปราจีนในจังหวัดปราจีนบุรีที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนปรากับสำนักงานเกษตรจังหวัดปราจีนบุรี 5 อำเภอ จำนวน 1,092 ราย ผู้วิจัยกำหนดให้มีความเชื่อมั่นที่

ร้อยละ 95 และยอมรับค่าความคลาดเคลื่อน ร้อยละ 5 จากสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1973) และคำนวณหากลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละอำเภอ ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 293 คน ได้อำเภอตัวอย่าง คือ อำเภอเมืองปราจีน จำนวน 183 ราย อำเภอกบินทร์บุรี จำนวน 37 ราย อำเภอนาดี 32 ราย อำเภอประจันตคาม 41 ราย และอำเภอศรีมหาโพธิ์ 2 ราย ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างเกษตรกรแต่ละตำบลโดยการสุ่มแบบง่ายด้วยวิธีจับฉลาก แบบเป็นสัดส่วนกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยรวบรวมเพื่อใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ 2. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ได้จากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนปราจีนในจังหวัดปราจีนบุรี ในปี ค.ศ. 2024 โดยการเก็บแบบสอบถามเป็นรายบุคคล จำนวน 293 ราย โดยมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ (reliability) นำไปทดสอบกับกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตทุเรียนจังหวัดนครนายก ซึ่งไม่ใช่เกษตรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนซึ่งผลการทดสอบค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.84 ซึ่งมากกว่า 0.7 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ถือว่าแบบสัมภาษณ์มีความเชื่อมั่นค่อนข้างสูง น่าเชื่อถือ สามารถนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) แสดงข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลเศรษฐกิจสังคม ของเกษตรกร ระดับทัศนคติต่อการผลิตทุเรียนปราจีน ระดับความรู้ของเกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนปราจีนในจังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เพื่อหาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความรู้การผลิตทุเรียนปราจีนของเกษตรกรในจังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงเส้น (path analysis) ซึ่งใช้โปรแกรม SPSS (Statistical Package for the Social Science) และโปรแกรม AMOS (Analysis of Moment Structures) 3) ปัญหาและอุปสรรคการของเกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีน ในจังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้วิธีการจัดประเภทและจับกลุ่ม สรุปผลในลักษณะของการบรรยายรายงานโดยการพรรณนา

ผลการวิจัยและวิจารณ์

1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีนในจังหวัดปราจีนบุรี

1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีนส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย (ร้อยละ68.3) มีอายุเฉลี่ย 41.29 ปี ระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. (ร้อยละ 33.8) มีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนปราจีน เฉลี่ย 13.66 ปี (Table 1)

เนื่องจากเกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยอยู่ในกลุ่มวัยทำงาน ระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดปราจีนบุรีเป็นเมืองทหาร เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นนายทหารชั้นประทวน จึงมีวุฒิการศึกษาส่วนมากเป็นมัธยมปลายหรือเทียบเท่า อีกทั้งเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการทำทุเรียนปราจีนจากรุ่นสู่รุ่นสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ

2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีนมีพื้นที่ในการปลูกทุเรียนปราจีน เฉลี่ย 5.64 ไร่ มีผลผลิตทุเรียนปราจีนต่อไร่เฉลี่ย 1,223.43 กิโลกรัม มีราคาขายทุเรียนปราจีนต่อกิโลกรัมเฉลี่ย 215.77 บาทต่อกิโลกรัม มีรายได้จากผลผลิต

ทุเรียนปราจีนต่อไร่ เฉลี่ย 262.658.77 บาทต่อไร่ คิดเป็นรายได้เฉลี่ยต่อปี 1,406,856.36 บาท (Table 1)

เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกทุเรียนปราจีนส่วนใหญ่เป็นที่ดินสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ อีกทั้งการทำสวนทุเรียนจำเป็นต้องมีระยะห่างระหว่างต้นที่เหมาะสม เนื่องจากทุเรียนเป็นไม้ผลที่มีทรงพุ่มกว้าง แม้ว่าเกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีน มีผลผลิตเฉลี่ย 1,223.43 กิโลกรัม แต่ผลผลิตทุเรียนปราจีนยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมของผลผลิตทุเรียนภาคตะวันออก ซึ่งมีผลผลิตเฉลี่ย 2.16 ตันต่อไร่ (Office of Agricultural Economics Region 6, 2021)

3) ปัจจัยทางสังคม ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีน ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตทุเรียน มากกว่า 3 ใน 4 (ร้อยละ 94.60) เกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีน ทั้งหมดได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตทุเรียน (ร้อยละ100) เกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีน มากกว่า 3 ใน 4 (ร้อยละ 94.90) เป็นสมาชิกองค์กร (Table 1)

เนื่องจากเกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีนส่วนมากได้รับการฝึกอบรมทั้งในรูปแบบที่หน่วยงานภาครัฐจัดฝึกอบรมและภาคเอกชนจัดการฝึกอบรมทั้งในรูปแบบปกติและรูปแบบออนไลน์ อีกทั้งในปัจจุบันเกษตรกรในจังหวัดปราจีนเป็นกลุ่มแรงงานที่มีการศึกษาและมีความกระตือรือร้นในการหาช่องทางการอบรมต่าง ๆ เพื่อที่จะนำมาพัฒนาผลผลิตของสวนตนเองและเพิ่มผลผลิต อีกทั้งสถานการณ์ปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารหรือช่องทางการได้รับข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรทำได้ง่ายและเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็วขึ้นเกษตรกรมีการยอมรับเทคโนโลยีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการทำให้เกษตรมีการเข้ารับการฝึกอบรมและเปิดรับข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยมากขึ้น

Table 1 Results of basic characteristics of individual farmers, economy and society some data of farmers

(n = 293)

Variable	%	$\bar{x}$	SD
Gender (Male)	68.30	-	-
Age (Year)	-	41.29	12.06
Education (High school or vocational certificate)	33.90	-	-
Experience in growing ‘Prachin’ durian (Year)	-	13.66	9.69
‘Prachin’ durian growing area (Land)	-	5.64	3.98
Average yield of ‘Prachin’ durian per rai (kilogram)	-	1223.43	190.60
Selling price of ‘Prachin’ durian per kilogram (Baht)	-	215.77	31.34
Income from ‘Prachin’ durian production per rai (Baht)	-	262,658.76	56,736.58
Average income from ‘Prachin’ durian production (Baht)	-	1,406,856.35	1,006,320.77
Receiving training in durian production (Times)	94.60	4.35	2.41
Membership of agricultural organizations (Times)	94.90	2.51	1.12
Obtaining information about durian production (Times)	100.00	13.47	4.67

4) ทัศนคติที่ส่งผลต่อการผลิตทุเรียนปราจีน

จากการศึกษา พบว่า ทัศนคติของเกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนปราจีนแบ่งเป็น 9 ด้าน โดยมีทัศนคติต่อการผลิตทุเรียนปราจีนโดยรวมเฉลี่ย 4.41 คะแนน เมื่อศึกษารายข้อโดยเรียงจากระดับความคิดเห็นที่ได้คะแนนสูงสุด พบว่า เกษตรกรมีทัศนคติมากที่สุด คือ การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทุเรียนปราจีนจะทำให้ทุเรียนปราจีนเป็นที่รู้จักมากขึ้น (เฉลี่ย 4.58) รองลงมาคือ การปลูกทุเรียนปราจีนจะทำให้มีความมั่นคงทางรายได้ ไม่ต้องไปทำงานต่างจังหวัด (เฉลี่ย 4.47) รายได้จากการผลิตทุเรียนปราจีนจะมั่นคงและเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ (เฉลี่ย 4.39) รายได้จากการผลิตทุเรียนปราจีนจะคุ้มค่ากับการลงทุน (เฉลี่ย 4.38) ทุเรียนปราจีนยังมีโอกาสที่ขยายตลาดได้อีก (เฉลี่ย 4.32) ทุเรียนปราจีนมีลักษณะเด่นกว่าทุเรียนที่อื่น (เฉลี่ย 4.24) รายได้จากการผลิตทุเรียนสามารถทำเป็นอาชีพหลัก (เฉลี่ย 4.21) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ในการผลิตทุเรียนช่วยลดต้นทุนการผลิต (เฉลี่ย 4.09) และเกษตรกรมีทัศนคติระดับปานกลางในประเด็นการผลิตทุเรียนปราจีนทำได้ในพื้นที่จำกัด (เฉลี่ย 2.63) (Table 2)

เนื่องจากเกษตรกรมีทัศนคติที่เป็นด้านบวกในการปลูกทุเรียนปราจีน ด้วยเหตุนี้ การปลูกทุเรียนปราจีนสามารถช่วยสร้างความมั่นคงทางรายได้ ทำให้ไม่จำเป็นต้องย้ายไปทำงานต่างจังหวัด มีรายได้จากการผลิตทุเรียนปราจีนสามารถพึ่งพาได้ในระยะยาว รวมถึงการลงทุนในผลิตทุเรียนปราจีนมีความคุ้มค่าและสามารถสร้างผลตอบแทนที่ดี มีโอกาสขยายตลาดได้มากขึ้นซึ่งเป็นโอกาสที่ดีในการเพิ่มรายได้

Table 2 Level of attitudes towards 'Prachin' durian production

(n = 293)

Attitudes towards durian Prachin production	$\overline{x}$	SD	Level of agreement
The income from durian production can be turned into a main occupation.	4.21	0.93	Very much
Income from durian production in Prachin Buri will be stable and can support oneself and one's family.	4.39	0.80	Very much
The income from 'Prachin' durian production will be worth the return on investment.	4.38	0.84	Very much
The application of existing technology in durian production helps reduce production costs.	4.09	0.98	Very much
'Prachin' durian still has opportunities to expand the market.	4.32	0.95	Very much
'Prachin' durian production can be done in limited areas.	2.63	1.11	Moderate
'Prachin' durian has more distinctive characteristics than durians from other countries.	4.24	0.84	Very much
Growing durian in Prachin Buri will provide stable income without having to go to work in other provinces.	4.47	0.81	Very much
Registration of the geographical indication for 'Prachin' durian will make 'Prachin' durian more well-known.	4.58	0.78	The most
Total	**4.41**	**0.64**	**Very much**

2) ความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีนของเกษตรกรในจังหวัดปราจีน

ใช้แบบทดสอบความรู้ คำถามแบบปรนัย เลือกคำตอบที่ถูกต้องจาก 1 ใน 3 ตัวเลือก ก ข ค รวมทั้งสิ้น 16 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน ผลการวิเคราะห์พบว่า คะแนนความรู้ของเกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีนมีคะแนน เฉลี่ย 10.61 คะแนน จากคะแนนเต็ม 16 คะแนน โดยมีคะแนนสูงสุด 16 คะแนน และคะแนนต่ำสุด 5 คะแนน เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาจึงมีความรู้ เกี่ยวกับการผลิตทุเรียนปราจีน เฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (Table 3)

Table 3 Frequency and percentage of farmers based on level of knowledge about 'Prachin' durian production

(n = 293)

Level of knowledge about 'Prachin' durian production	Frequency	%
High (10.67 – 16)	133	45.4
Moderate (5.34 - 10.66)	157	53.6
Low (0 – 5.33)	3	1.0
$\bar{x}$ = 10.61 SD = 2.68 Min – Max 5 – 16		

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผลิตทุเรียนปราจีนตอบถูกมากที่สุด คือ ข้อการนับอายุทุเรียนปราจีนหลังดอกบาน เนื่องจากเกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีน ได้รับการถ่ายทอดความรู้ทั้งจากบรรพบุรุษที่สืบทอดต่อ และการรับรู้จากการอบรมหรือรับข้อมูลข่าวสารจากช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งการเก็บเกี่ยวทุเรียนปราจีนที่ระยะเวลาที่สุกกำลังพอดีทำให้ทุเรียนปราจีนมีเนื้อที่ละเอียด แห้ง รสชาติหวานมัน มีกลิ่นฉุนเล็กน้อย เมล็ดยาวแบน ส่วนข้อที่ตอบถูกน้อยที่สุด คือ การตัดแต่งผลผลิตทุเรียนเกษตรกรควรตัดแต่งก่อนที่ผลจะมีอายุ กี่สัปดาห์หลังดอกบาน อย่างไรก็ตาม เกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีนได้รับความรู้ทั้งจากเจ้าหน้าที่รัฐ หน่วยงานเอกชน รวมถึงการศึกษาแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีน รวมถึงช่องทางออนไลน์ ที่ปัจจุบันเข้ามาบทบาทอย่างมากในการสืบค้นหรือหาความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีน ทำให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้และนำมาปรับใช้ในการผลิตทุเรียนปราจีน ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของทั้ง Thanabodee *et al.* (2021) กล่าวว่า เกษตรกรชาวสวนทุเรียนมีความรู้ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เนื่องจากเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนมากเพราะเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้มาตั้งแต่เกิด เนื่องจากบรรพบุรุษมีอาชีพปลูกทุเรียนมาก่อน โดยเกษตรกรสามารถนำความรู้นั้นมาปรับใช้ได้ นอกจากนี้เกษตรกรยังนำความรู้มากำหนดวิธีการปลูกเพื่อให้การปลูกทุเรียนมีความเหมาะสมกับพื้นที่ของตน ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงที่จะทำให้ทุเรียนตายได้

3) ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้การผลิตทุเรียนปราจีนของเกษตรกรในจังหวัดปราจีนบุรี

จากการวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อด้านความรู้การผลิตทุเรียนปราจีน โดยใช้การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร (path analysis) ซึ่งมีรูปแบบโมเดลความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ แสดงให้เห็นเส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความรู้การผลิตทุเรียนปราจีน มีความเหมาะสม ดังนี้ ตัวแปรภายใน (endogenous variable) ซึ่งมีอิทธิพลต่อความเหมาะสม ดังนี้ ตัวแปรภายใน (endogenous variable) ซึ่งมีอิทธิพลต่อศักยภาพด้านความรู้การผลิตทุเรียนปราจีน (Know) การเป็นสมาชิกองค์กร (ORG) การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตทุเรียน (INF) การเข้ารับฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตทุเรียน (Train) ผลผลิตทุเรียนปราจีนต่อไร่ (yield) ทัศนคติของเกษตรกรที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนปราจีน (ATT) โดยจะมีรูปแบบโมเดลและลักษณะเส้นทาง ดังต่อไปนี้

จากการวิเคราะห์เส้นทางปัจจัย (path analysis) ผู้วิจัยได้ทำการปรับรูปแบบโดย จากข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) และ ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ผลจากการปรับรูปแบบทำให้รูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้

ตรวจสอบความตรงของรูปแบบ ได้ค่า Chi-square = 4.257 ที่องศาอิสระ ที่ 1 และค่า Probability level = *p*-value = 513 > 0.05 จึงยอมรับ H_0 คือ model ที่คาดไว้มีความกลมกลืนกับข้อมูลจริง นอกจากนั้น ค่า GFI = .996 ซึ่งมากกว่า 0 จึงสรุปได้ว่า โมเดลใน Figure 1 มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

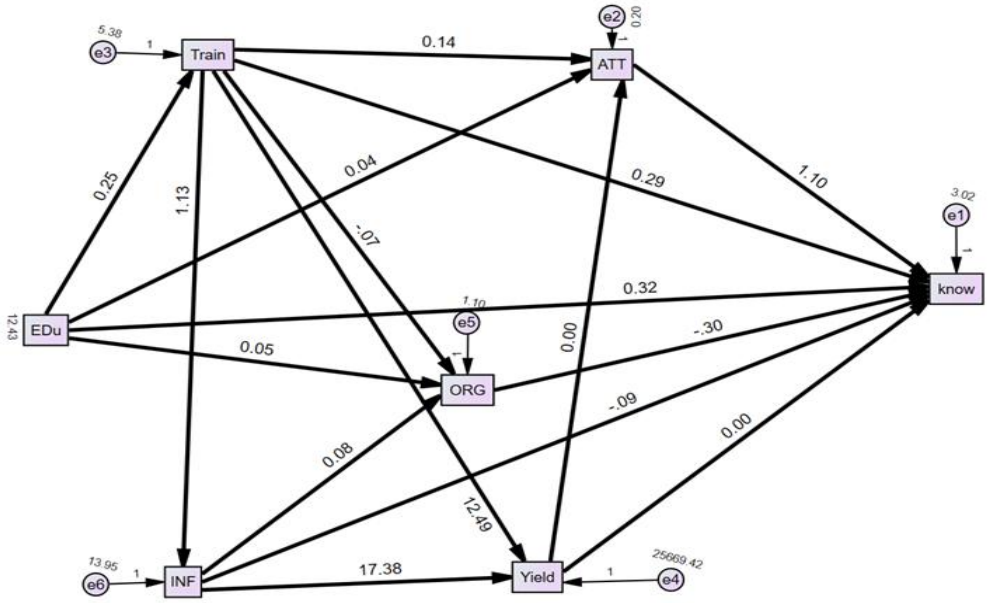
เมื่อพิจารณาขนาดของอิทธิพลของเส้นทางปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้การผลิตทุเรียนปราจีน จาก Figure 1 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดของอิทธิพลตามตัวแปร ดังนี้

ความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีนได้รับอิทธิพลรวมสูงสุด จากทัศนคติของเกษตรกรที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนปราจีน (1.015) ระดับการศึกษา (.456) การเข้ารับการฝึกอบรม (.420) ผลผลิตทุเรียนปราจีนต่อไร่ (.002) การได้รับข้อมูลข่าวสาร (-.067) การเป็นสมาชิกองค์กร (-.303) ตามลำดับ (Table 4)

ขนาดอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีน พบว่า ทัศนคติของเกษตรกรที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนปราจีน ระดับการศึกษา การเข้ารับการฝึกอบรม ผลผลิตทุเรียนปราจีนต่อไร่ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การเป็นสมาชิกองค์กร มีอิทธิพลต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เมื่อพิจารณาขนาดของอิทธิพลของเส้นทางปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้การผลิตทุเรียนปราจีน จาก Figure 1 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดของอิทธิพลตามตัวแปร ดังนี้

ความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีนได้รับอิทธิพลรวมสูงสุด จากทัศนคติของเกษตรกรที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนปราจีน (1.015) ระดับการศึกษา (.456) การเข้ารับการฝึกอบรม (.420) ผลผลิตทุเรียนปราจีนต่อไร่ (.002) การได้รับข้อมูลข่าวสาร (-.067) การเป็นสมาชิกองค์กร (-.303) ตามลำดับ (Table 4)

Chi-square = 4.257 Chi-square/df = .851 df = 5 p= .513 GFI= .996 RMSER= .000

Figure 1 Model of pathways of factors affecting knowledge of durian production in Prachin Buri province

เมื่อพิจารณาขนาดของอิทธิพลของเส้นทางปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้การผลิตทุเรียนปราจีน จาก Figure 1 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดของอิทธิพลตามตัวแปร ดังนี้

ความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีนได้รับอิทธิพลรวมสูงสุดจากทัศนคติของเกษตรกรที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนปราจีน (1.015) ระดับการศึกษา (.456) การเข้ารับการฝึกอบรม (.420) ผลผลิตทุเรียนปราจีนต่อไร่ (.002) การได้รับข้อมูลข่าวสาร (-.067) การเป็นสมาชิกองค์กร (-.303) ตามลำดับ (Table 4)

ขนาดอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีน พบว่า ทัศนคติของเกษตรกรที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนปราจีน ระดับการศึกษา การเข้ารับการฝึกอบรม ผลผลิตทุเรียนปราจีนต่อไร่ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การเป็นสมาชิกองค์กร มีอิทธิพลต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ทัศนคติของเกษตรกรที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนปราจีนมีอิทธิพลทางบวกต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดของอิทธิพลของทัศนคติของเกษตรกรที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนปราจีนเท่ากับ 1.105 ($p \leq .01$) หมายความว่า ทัศนคติของเกษตรที่ดีจะมีความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีน (Table 4)

ระดับการศึกษา มีอิทธิพลทางบวกต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดของอิทธิพลของระดับการศึกษาเท่ากับ .321 ($p \leq .01$) หมายความว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีน (Table 4) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Thonnondaeng *et al.* (2019) ระดับการศึกษาเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงความสามารถในปรับตัวเกี่ยวกับทางด้านเทคโนโลยีและการจัดการที่เหมาะสม เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความสามารถในการเข้าถึงและเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลและเทคโนโลยีได้ดีและเร็วกว่า และเมื่อเกษตรกรได้ใช้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้อย่างเหมาะสมต่อเงื่อนไขมากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำ นอกจากนี้เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาที่สูงจะมีความสามารถและแก้ปัญหาและอุปสรรคในด้านการเกษตรได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องมากกว่า อีกทั้ง Thanabodee *et al.* (2021) กล่าวว่า เนื่องจากเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนมาก เพราะเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้มาตั้งแต่เกิด เนื่องจากบรรพบุรุษมีอาชีพปลูกทุเรียนมาก่อน โดยเกษตรกรสามารถนำความรู้นั้นมาปรับใช้ได้ นอกจากนี้เกษตรกรยังนำความรู้มากำหนดวิธีการปลูกเพื่อให้การปลูกทุเรียนมีความเหมาะสมกับพื้นที่ของตนซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงที่จะทำให้ทุเรียนตายได้

Table 4 The size of the influence of the factor path on knowledge in the production of 'Prachin' durian

Variable	Type of relationship		
	Total effect	Direct effect	Indirect effect
Education level	.456	.321	.135
Training participation	.420	.294	.126
Receiving information	-.067	-.085	.019
Durian yield in Prachin Buri per rai	.002	.002	.001
Farmers' attitudes	1.105	1.105	.000
Membership in organizations	-.303	-.303	.000

ระดับการศึกษา มีอิทธิพลทางบวกต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดของอิทธิพลของระดับการศึกษา เท่ากับ .321 (p≤.01) หมายความว่า เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีน (Table 4) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Thonnondaeng *et al*. (2019) ระดับการศึกษาเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงความสามารถในปรับตัวเกี่ยวกับทางด้านเทคโนโลยีและการจัดการที่เหมาะสม เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีความสามารถในการเข้าถึงและเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลและเทคโนโลยีได้ดีและเร็วกว่า และเมื่อเกษตรกรได้ใช้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้อย่างเหมาะสมต่อเงื่อนไขมากกว่าเกษตรกรที่มีระดับการศึกษาต่ำ นอกจากนี้เกษตรกรที่มีระดับการศึกษาที่สูงจะมีความสามารถและแก้ปัญหาและอุปสรรคในด้านการเกษตรได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องมากกว่า อีกทั้ง Thanabodee *et al*. (2021) กล่าวว่า เนื่องจากเกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนมากเพราะเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้มาตั้งแต่เกิด เนื่องจากบรรพบุรุษมีอาชีพปลูกทุเรียนมาก่อน โดยเกษตรกรสามารถนำความรู้นั้นมาปรับใช้ได้ นอกจากนี้เกษตรกรยังนำความรู้มากำหนดวิธีการปลูกเพื่อให้การปลูกทุเรียนมีความเหมาะสมกับพื้นที่ของตนซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงที่จะทำให้ทุเรียนตายได้

การเข้ารับการฝึกอบรมมีอิทธิพลทางบวกต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดของอิทธิพลของการเข้ารับการฝึกอบรม เท่ากับ .294 (p≤.001) หมายความว่า เกษตรกรที่ได้รับการฝึกอบรมมากจะมีความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีนสูง (Table 4)

ผลผลิตทุเรียนปราจีนต่อไร่มีอิทธิพลทางบวกต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดของอิทธิพลของผลผลิตทุเรียนปราจีนต่อไร่ เท่ากับ .002 (p≤.001) หมายความว่า เกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่สูงจะมีความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีนสูง (Table 4)

การได้รับข้อมูลข่าวสารมีอิทธิพลทางลบต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดของอิทธิพลของการได้รับข้อมูลข่าวสารเท่ากับ -.085 (p≤.001) หมายความว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารอาจมีผลลดทอนความรู้ในการผลิตทุเรียน (Table 2) ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของ Suthipong (2016) ที่กล่าวว่า เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งของข้อมูลข่าวสารได้หลากหลายขึ้น เริ่มแสวงหาความรู้ด้วยตนเองทั้งทางเว็บไซต์ โทรทัศน์ เพื่อนบ้าน การเข้ารับการฝึกอบรม และคำแนะนำจากปราชญ์ชาวบ้านที่มีประสบการณ์ ซึ่งทั้งหมดคือ แหล่งข้อมูลที่อยู่ภายนอกกลุ่ม ซึ่งได้รับมาจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ข้อมูลจะถูกจัดเก็บในรูปแบบของหนังสือเรียน หนังสือพิมพ์ สื่อ โทรทัศน์ วิทยุ เว็บไซต์ ซึ่งแหล่งข้อมูลภายนอกองค์กรนั้นสามารถเป็นได้ทุกแหล่งทั่วโลก และการที่จะได้มาของข้อมูลที่ตรงตามความต้องการจริง ๆ จะต้องผ่านกระบวนการคัดเลือกและกลั่นกรองเป็นอย่างดี

การเป็นสมาชิกองค์กรมีอิทธิพลทางลบต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดของอิทธิพลของการได้รับข้อมูลข่าวสารเท่ากับ -.303 (p≤.001) หมายความว่า เมื่อเกษตรกรเป็นสมาชิกองค์กร กลับส่งผลให้มีระดับความรู้ในการผลิตทุเรียนลดลง (Table 4) ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของ Kamolrat (2017) พบว่า การส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่ทำให้เกษตรกรที่อยู่ในองค์กรหรือกลุ่มเกษตรกรเดียวกันการพูดคุยทำความรู้จักรวมถึงแลกเปลี่ยนความรู้และวิธีการในการผลิตสินค้ามากขึ้น ซึ่งต่างจากเดิมที่มีการทำการผลิตแบบตัวใครตัวมัน

ระดับการศึกษามีอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีน พบว่า ระดับการศึกษาเป็นอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่านตัวแปรการเป็นสมาชิกองค์กร ผลผลิตทุเรียนปราจีนต่อไร่ ทัศนคติของเกษตรกรที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนปราจีน การได้รับข้อมูลข่าวสาร มีอิทธิพลต่อความรู้ในการผลิตทุเรียน

ปราจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หมายความว่า เกษตรกรที่ที่มีการศึกษาระดับสูง จะส่งผลต่อการเข้าร่วมฝึกอบรมสูง การรับข้อมูลข่าวสารที่สูง ผลผลิตทุเรียนต่อไร่ที่สูง การเป็นสมาชิกองค์กรที่สูง และทัศนคติของเกษตรกรที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนปราจีนที่สูง จะส่งผลต่อความรู้การผลิตทุเรียน (Table 4) ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของ ทั้ง Thanabodee *et al.* (2021) ความรู้เกี่ยวกับทุเรียน มีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนทุเรียน เหตุผลที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเมื่อเกษตรกรมีความรู้มากก็จะเกิดความมั่นใจในตัวเองส่งผลให้เกษตรกรไม่หาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติมซึ่งทำให้เกษตรกรยังคงใช้ความรู้แบบเก่าในการประกอบอาชีพซึ่งอาจทำให้เกษตรกรสิ้นเปลืองเงินทุนหรือทรัพยากรมากขึ้น

การเข้ารับการฝึกอบรมมีอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีน พบว่า การฝึกอบรม เป็นอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่านตัวแปรการเป็นสมาชิกองค์กร ผลผลิตทุเรียนปราจีนต่อไร่ ทัศนคติของเกษตรกรที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนปราจีน มีอิทธิพลต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หมายความว่า การเป็นสมาชิกองค์กรสูง การเข้ารับการฝึกอบรมที่สูง ผลผลิตทุเรียนต่อไร่ที่สูง ทัศนคติของเกษตรกรที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนปราจีนที่สูงจะส่งผลต่อความรู้การผลิตทุเรียน (Table 4)

การได้รับข้อมูลข่าวสารมีอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีน พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผ่านตัวแปรการเป็นสมาชิกองค์กร ผลผลิตทุเรียนปราจีนต่อไร่ ทัศนคติของเกษตรกรที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนปราจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หมายความว่า การเป็นสมาชิกองค์กรหลายองค์กร ผลผลิตทุเรียนต่อไร่ที่สูง ทัศนคติของเกษตรกรที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนปราจีนที่สูงจะส่งผลต่อความรู้การผลิตทุเรียนสูง (Table 4)

4) ปัญหาและอุปสรรคการของเกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีน ในจังหวัดปราจีนบุรี

สำหรับปัญหาและอุปสรรค ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสำคัญ 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของทุเรียน พบว่า เนื่องจากสถานการณ์โลกร้อนและสภาพอากาศที่แปรปรวน ทำให้สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตทุเรียนมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อการผลิตทุเรียนปราจีน เนื่องจากอุณหภูมิที่สูงขึ้นในช่วงทุเรียนเป็นดอก ทำให้ดอกทุเรียนร่วงหล่นและส่งผลกระทบต่อการติดผลทุเรียน ทำให้ปริมาณผลผลิตที่ลดลง 2) ด้านแหล่งชลประทาน พบว่า เนื่องจากจังหวัดปราจีนบุรีเป็นแหล่งกำเนิดแม่น้ำหลายสาย สภาพภูมิประเทศตอนล่างเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ทำให้เกิดปัญหาอุทกภัยในช่วงหน้าฝน ทำให้ต้นทุเรียนยืนต้นตายจากปัญหาน้ำท่วม อีกทั้งระบบชลประทานของจังหวัดปราจีนยังไม่ครอบคลุมในพื้นที่ปลูกทุเรียน ปัจจัยภายนอกที่สำคัญ คือ การสนับสนุนระบบชลประทานจากภาครัฐ และตัวเกษตรกรเองต้องใส่ใจในเรื่องของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตไม้ผลของเกษตรกร อีกทั้งความรู้ความเข้าใจทักษะรวมถึงประสบการณ์ที่ผ่านมา โดยนำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สรุปผลการวิจัย

เกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีนในจังหวัดปราจีนบุรี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ยอยู่ในกลุ่มเกษตรกรวัยทำงาน ระดับการศึกษาอยู่ในมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตทุเรียน รวมทั้งมีการได้รับข้อมูลข่าวสารจากระบบออนไลน์เป็นส่วนใหญ่ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งในที่ฝึกอบรม ผ่านระบบออนไลน์ช่องทางต่าง ๆ รวมถึงสมาชิกในกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ทั้งได้รับข้อมูลความรู้จากหน่วยงานรัฐ รวมถึงจากเอกชนที่มีการจัดกิจกรรมอบรมให้กับเกษตรกร โดยเกษตรกรที่ผลิต

ทุเรียนปราจีนมีความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีน อยู่ในระดับ ปานกลาง จากการศึกษา พบว่า ทั้งนี้เนื่องจากการทำสวนทุเรียนของเกษตรกรในจังหวัดปราจีนได้รับการถ่ายทอดความรู้สะสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งสะสมกันมาเป็นประสบการณ์หรือชุดความรู้ที่ถ่ายทอดหรือส่งต่อให้กับคนรุ่นลูกหรือรุ่นหลาน เป็นแนวทางในการใช้ความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีน พร้อมกับสถานการณ์ปัจจุบันเกษตรกรที่เจ้าของสวนทุเรียนมีการศึกษาที่สูงขึ้น มีกระบวนการคิด วิเคราะห์ หรือแม้แต่การประยุกต์ใช้ความรู้สมัยใหม่ผสมกับชุดความรู้ที่สะสมมาจากบรรพบุรุษ ทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ที่นำมาใช้ในการผลิตทุเรียนปราจีน

จากการวิเคราะห์เส้นทางปัจจัย (path analysis) แสดงให้เห็นว่า ขนาดอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีนในเชิงบวก พบว่า ทัศนคติของเกษตรกรที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนปราจีน ทัศนคติของเกษตรกรที่มีผลต่อการผลิตทุเรียนปราจีน ระดับการศึกษา การเข้ารับการฝึกอบรม ผลผลิตทุเรียนปราจีนต่อไร่มีอิทธิพลต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สืบเนื่องจากเกษตรกรที่ผลิตทุเรียนปราจีนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษามาระดับหนึ่ง ทำให้มีความรู้รวมถึงการคิด วิเคราะห์ ทำให้มีทัศนคติที่เป็นบวกในการเปิดรับที่จะเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทำให้มีความรู้ที่เพิ่มมากขึ้นและนำประยุกต์ใช้ในการผลิตทุเรียน ทำให้ผลผลิตทุเรียนของเกษตรกรเพิ่มมากขึ้น

ในส่วนของขนาดอิทธิพลทางตรงที่ส่งผลต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีนในเชิงลบ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การเป็นสมาชิกองค์กรมีอิทธิพลต่อความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การได้รับข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรส่วนมากจะเป็นรูปแบบออนไลน์ ซึ่งปัจจุบันมีระบบการสื่อสารที่กว้างและการหาข้อมูลข่าวสารมาใช้ในการประกอบความรู้ในการผลิตทุเรียนปราจีนหาได้ง่ายขึ้น ต่างจากเกษตรกรสมัยเก่าที่ยังไม่มีการสื่อสารที่ครอบคลุมและรวดเร็ว ทำให้เกษตรกรที่การผลิตทุเรียนปราจีนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ต่าง ๆ ข้อมูลที่ได้มาบางครั้งอาจจะเป็นข้อมูลที่ไม่ใช่ข้อมูลที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการผลิตทุเรียนปราจีนได้ การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิกองค์กร บางครั้งอาจจะเป็นข้อมูลที่ไม่จริง หรือถ้านำความรู้มาใช้ในการผลิตทุเรียนปราจีน อาจทำให้เกิดความเสียหายกับผลผลิตได้ อีกทั้งการเป็นสมาชิกองค์กรที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอาจไม่ได้มุ่งเน้นการให้ความรู้เฉพาะด้านการผลิตทุเรียนอย่างจริงจัง แต่อาจเน้นกิจกรรมด้านอื่น ทำให้สมาชิกไม่ได้รับการพัฒนาความรู้ด้านการผลิตทุเรียนอย่างเพียงพอ หรือบางครั้ง อาจเป็นไปได้ว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกองค์กรมักพึ่งพาความช่วยเหลือจากองค์กรมากเกินไปจนขาดการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง หรืออาจยึดติดกับวิธีการผลิตแบบเดิมที่องค์กรเคยแนะนำ โดยไม่เปิดรับความรู้ใหม่ ๆ จากแหล่งอื่น

ในส่วนของปัญหาและอุปสรรค คือ ด้านสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของทุเรียน ด้านแหล่งชลประทาน เนื่องจากสภาวะโลกร้อนในปัจจุบันทำให้สภาพแวดล้อมและแหล่งชลประทานมีผลกระทบต่อการผลิตทุเรียน เกษตรกรไม่สามารถวางแผนรับมือได้

เอกสารอ้างอิง

Department of Agriculture. 2019. Low-quality durian. Bangkok: Department of Agriculture, Ministry of Agriculture and Cooperatives. [in Thai]

Department of Agricultural Extension. 2021. Guidelines for solving unripe durian problems at the regional level in 2021. Bangkok: Ministry of Agriculture and Cooperatives. [in Thai]

Kamolrat, T. 2017. “Large-scale farming policy and the context of Thai agriculture at present.” Proceedings of the National Conference on Economics 2017, pp. 40-49. [in Thai]

National Agricultural Information Center. 2023. Durian production situation in Thailand 2022. Office of Agricultural Economics, Ministry of Agriculture and Cooperatives. [in Thai]

Office of Agricultural Economics Region 6. 2021. Prachin GI Durian, Prachin Buri province: creating profit, increasing trade opportunities. Office of Agricultural Economics Region 6, Ministry of Agriculture and Cooperatives. [in Thai]

Office of Agricultural Economics. 2023. Durian details table 2022. Office of Agricultural Economics, Ministry of Agriculture and Cooperatives. [in Thai]

Prachin Buri Agricultural and Cooperative Office. 2023. Agricultural and cooperative development plan of Prachin Buri province, revision for fiscal year 2023. Ministry of Agriculture and Cooperatives. [in Thai]

Suthipong, P. 2016. Organic agriculture: local wisdom in Chachoengsao province (Research Report). Bangkok: Dhurakij Pundit University [in Thai]

Thanabodee, P., C. Wongkitrungruang and K. Yampochai. 2021. Relationship among the knowledge growing durian, durian farming behavior and quality of life of durian farmers in Tha Mai district, Chanthaburi province. Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn 16(2): 65-80. [in Thai]

Thonnondaeng, W., S. Sea-ui, A. Thippayaporn, P. Kotom, P. Jaipong, S. Yaemkong, T. N. Ngoc and S. Yaemkong. 2019. Factors limiting to Bang Kaew dog production in Phitsanulok province. Khon Kaen Agriculture Journal Supplement 47(1): 1037-1044. [in Thai]

Yamane, T. 1973. Statistics: An introduction analysis. 3rd Edition. Harper and Row Publication, New York.